Verslag van de vergadering van de commissie Omgevingsvisie van 19 februari 2020
Locatie: Statenzaal, Provinciehuis

Voorzitter:
mw. T. Koelewijn

Aanwezig:
ir. H.P. van Essen (gedeputeerde), ir. R.G.H. van Muilekom (gedeputeerde), mw. E. Broere (PVV), mw. H. Chidi (D66), mw. F. Demir (DENK), F. Hazeleger (SGP), drs. K. de Heer (ChristenUnie), mw. M. de Jong (GroenLinks), dr. A.R.S. Karatas (GroenLinks), mw. N.A. Krijgsman (PvdA), mw. M. Lejeune-Koster (PvdA), mw. O. de Man (VVD), mw. H.J. Rikkoert MSc (ChristenUnie), A.G. van Schie (VVD), W. van der Steeg (PvdD), mw. mr. S.F. van Ulzen (VVD), C. Westerlaken (CDA), W.J.A. Weyers (FvD) en mw. ir. M. de Widt (D66) en ing. H.I. Wolting (ChristenUnie)

Van ambtelijke zijde aanwezig:
dr. R. Poort (griffier) en M.J. Strijbos-Vermeulen (verslag)
---

1. Opening
De voorzitter, mevrouw Koelewijn, opent de vergadering met een woord van welkom. Deze vergadering is een tussenstap op weg naar de definitieve Omgevingsvisie en -verordening.
De voorzitter deelt mee dat de commissie Omgevingsvisie voortaan zal vergaderen in de Commissiekamer.

2. Mededelingen en rondvraag
De voorzitter deelt mee dat geen gebruik gemaakt wordt van de spreektijdenregeling.
De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.
De fracties van de VVD en GroenLinks hebben een rondvraag ingediend.

De rondvraag van de VVD luidt als volgt:
'*In de beneden foyer van het provinciehuis is een tentoonstelling te zien van de Provincie Utrecht, Design Innovation Group en UtrechtLab, volgens twitter onder de hashtag #designthinking geproduceerd met het thema "Wijk van de toekomst". In 4 vensters met de thema's "slimme wijk", "gezonde wijk", "maakwijk" en "we-doen-het-zelf-wijk" zijn een soort utopische samenlevingsconcepten geschetst die misschien voor sommigen een prettig, maar voor velen een angstaanjagend toekomstbeeld beschrijven. Shockblog Geenstijl noemt het beeld van de gezonde wijk "De hel", en inderdaad past het beeld van social credits die je kunt verdienen als je volgens de overheid genormeerd gedrag vertoont meer bij die Chinese heilstaat dan bij de Utrechtse. De VVD vindt het ontwikkelen van perspectieven op samenlevingsconcepten meer een taak van gemeenten en de samenleving dan van de provinciale overheid. Wij gaan immers over ruimtelijke ordening, niet over sociale ordening.*
De VVD heeft hierover de volgende vragen:
- wie was opdrachtgever voor het ontwikkelen van dit vreemde toekomstbeeld?
- wat heeft het project gekost en binnen welk budget heeft PS daarvoor kaderstellende opdracht gegeven?
- wie hebben er deelgenomen aan de sessies waarin het tot stand gekomen is en waarom?
- wat gaat het college doen met de resultaten en waarom?
- Is het college met de VVD van mening dat de inrichting van wijken en sociale infrastructuur in de geest van de Omgevingswet het domein van gemeenten zou moeten zijn (die staan immers dichter bij de bewoners en bedrijven) en niet van de provincie?'
De heer Van Schie licht de rondvraag toe. De belangrijkste vraag van de VVD is wat het college vindt van de tentoonstelling.

Gedeputeerde Van Muilekom constateert dat de tentoonstelling Vensters op de wijk van de toekomst reacties oproept. Voor een deel was dat de bedoeling. De tentoonstelling is uitgevoerd volgens een afspraak in het coalitieakkoord die luidt dat nagedacht moet worden over de wijk van de toekomst omdat de coalitie zoveel ambities heeft: de maatschappelijke opgave op het gebied van de woningbouw, de energietransitie, de mobiliteit, de gezonde leefomgeving en hoe dit in sociale samenhang met elkaar gedaan kan worden. De gedeputeerde is binnen het college de opdrachtgever geweest. De vraag was hoe men kan kijken naar de wijk van de toekomst.
Het project heeft bijna €12.000 gekost. Ambtenaren en externen hebben eraan gewerkt. Er zijn vier archetypes van wijken neergezet in een wat extremere vorm van wat dit kan betekenen.
Het zijn de gezonde wijk, de slimme wijk, de wij-doen-het-zelf wijk en de maakwijk. Het is jammer dat vooral een aantal regels bij de gezonde wijk veel aandacht hebben gekregen in de media. Het zijn alle vier wijken met ontwikkelingen die men ziet in de samenleving. Het is extreem neergezet met de bedoeling dat er een goede discussie over ontstaat.
GS hebben de opstellers om advies gevraagd over wat met de tentoonstelling gedaan kan worden. Het moet toegepast worden in lopende projecten, hij wil er niet een apart programma van maken. Gemeenten gaan inderdaad over de inrichting van wijken. Aan de ambities van het college wordt samen met gemeenten invulling en uitwerking gegeven. Het is nog de vraag hoe dit wordt gedaan.
De heer Van Schie hoorde graag een mening van de gedeputeerde. Hij wacht af waar de waanideeën uit sommige toekomstbeelden gaan landen. Het is het domein van de gemeente om na te denken over sociale structuren, de provincie gaat meer over ruimtelijke structuren.

Desgevraagd door mevrouw Broere geeft gedeputeerde Van Muilekom aan dat hij de vragen van de PVV gelezen heeft.
Mevrouw Broere vraagt of hem toen niet duidelijk werd dat het een verkeerde insteek kon zijn. Zij krijgt de kriebels van dergelijke wijken. Zij raadt de gedeputeerde aan het boek Wilde zwanen te lezen, dat geeft de consequenties weer van in het project wordt voorgesteld.
Zij vindt het schandalig dat de ARK, een door de provincie betaalde kracht, eraan meegewerkt heeft.
Gedeputeerde Van Muilekom licht toe dat GS gevraagd hebben om uit te werken wat er gebeurt als expliciet voor één soort wijk gekozen wordt. De slimme wijk, met overal camera's, wordt in sommige delen van de wereld al een beetje realiteit. Aan dit type wijken zitten goede kanten, maar er moeten duidelijk grenzen gesteld worden. Het is dus een vorm van presenteren waarbij men kan aangeven wat iets kan betekenen, wat men wel of juist niet wil. Ook wordt aangegeven dat provincie en gemeenten dit goed moeten bewaken.

De heer Hazeleger meent dat het project gelukt is als het de bedoeling was om aan te geven wat men niet wil. Dit was echter niet de indruk die hij kreeg toen hij langs de kaarten liep.
De uitwerking van wat de provincie niet wil, heeft €12.000 gekost. Dit is vrij veel geld. Hij sluit zich aan bij de vraag van de VVD en informeert binnen welke budget PS hiervoor een kaderstellende opdracht hebben gegeven. Waar kwam de opdracht vandaan, waarom moet de provincie hier een mening over hebben?
Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat het bedrag komt uit het programma Binnenstedelijke Ontwikkeling. Het kader en de afspraken staan in het coalitieakkoord: hoe moet er worden omgegaan met alle innovaties die men wil?
De heer Hazeleger stelt dat het coalitieakkoord geen kaderstellende document van PS is. Het is een onderlinge afspraak van vijf partijen.
Gedeputeerde Van Muilekom licht toe dat uitwerking is gegeven aan de ambities die er zijn op het gebied van woningbouw, gezonde leefomgeving, energietransitie en mobiliteit. Dat zijn ambities van het college en hij hoopt ook van de oppositie.

De rondvraag van GroenLinks luidt als volgt:
'Participatie(verordening) en de Provinciale Omgevingsvisie- en verordening
Onlangs is het wetsvoorstel 'Wet versterking participatie op decentraal niveau' bekend gemaakt.

Deze wet maakt het mogelijk om inwoners niet alleen te laten participeren bij de voorbereiding van beleid, dus meepraten vooraf, maar ook te participeren bij de uitvoering en evaluatie van beleid. Ofwel: het overnemen en uitvoeren van publieke taken van de gemeente en/of provincie, ook wel bekend als Right to challenge (nu wordt het 'uitdaagrecht') genoemd.
Zowel gemeenten als provincies kunnen deze mogelijkheid opnemen in een zogeheten participatieverordening.
Vragen aan het college:
• Heeft uw college kennis genomen van dit wetvoorstel?
• Hoe kijkt uw college naar de mogelijkheden die deze nieuwe wet kan gaan bieden, en dan met name de mogelijkheid om als provincie een participatieverordening op te stellen?
• Ziet uw college aanleiding om, vooruitlopend op deze wetgeving, hier een passage over op te nemen in de ontwerp Omgevingsvisie- en verordening? En is uw college voornemens een aparte Participatieverordening voor het uitdaagrecht op te stellen?'

De voorzitter wijst erop dat het onderwerp Right tot challenge in de commissie BEM thuishoort. Het onderwerp is geagendeerd omdat er een verbinding is met de Omgevingsvisie.

De heer Karatas licht de rondvraag toe. Het is niet zo dat hij hier sterk voor pleit. Hij is meer benieuwd naar hoe iedereen hierover denkt. Er zijn verschillende participatievormen: voorbereiding, uitvoering en evaluatie. Zij voorstel is om dit wat concreter te maken. Gemeenten en provincies zijn aan zet om hierover een beslissing te nemen. Het biedt natuurlijk kansen, er is een overheid die taken uitvoert, marktpartijen die taken uitvoeren en bewoners die, vaak heel goed, dingen willen doen. Veel bewonersinitiatieven worden uiteindelijk professionele organisaties. Hij vraagt wat de kansen hiervan zijn met betrekking tot provinciale onderwerpen.
Gedeputeerde Van Essen vult aan dat de vragen ook het wetsvoorstel Versterking participatie op decentraal niveau betroffen. Het wordt verwerkt in de Omgevingsvisie, in het concept stond iets over participatie, in het ontwerp zal de passage verder uitgewerkt worden. Het wetsvoorstel sluit goed aan bij de principes van de Omgevingswet, waarin is benoemd dat meer ruimte geboden moet worden aan initiatiefnemers. Zij kunnen plannen indienen en belanghebbenden moeten tijdig bij voorstellen betrokken worden.
Ook voor GS is participatie een speerpunt. Het onderwerp betreft niet alleen de Omgevingswet, het is ook onderdeel van de portefeuille van gedeputeerde Schaddelee. De manier waarop de provincie invulling geeft aan participatie hoort thuis in de commissie BEM. Dit punt kan daar geagendeerd worden.
Op 1 april is er voor de commissie BEM een informatiebijeenkomst over dit onderwerp. Ook dan kan hierover van gedachten gewisseld worden. Het programma heet Participatie voor en door de provincie Utrecht. Ook het onderwerp uitdaagrecht komt dan aan de orde.
De heer Karatas vroeg ook naar de kansen. Er moeten een nieuwe visie en verordening komen. In de memorie van toelichting komt de provincie twee keer voor: er staat dat provincies de mogelijkheid hebben om een verordening te maken en een bewonersinitiatief in Friesland wordt genoemd. Er zijn kansen en hij zou graag zien dat die beter verkend worden met elkaar.
Het lijkt gedeputeerde Van Essen niet het moment om concrete casussen te delen. Maar hij is het ermee eens om inwoners, bedrijven en ondernemers uit te dagen om maatschappelijk opgaven mede vorm te geven en op te pakken. Het is niet voor niets dat de provincie energiecorporaties en inwonersinitiatieven ondersteunt. Dat is een belangrijke manier om van onderop invulling te geven aan de opgaven. Dergelijke voorbeelden moeten inderdaad met elkaar gedeeld worden. Er moet gezocht worden naar een manier waarop de provincie die initiatieven kan ondersteunen.

De heer Westerlaken is een voorstander van het uitdaagrecht. Hij stelt zich een land voor waarin inwoners allerlei publieke taken uitvoeren zoals het schoonhouden van bermen en het opruimen van rommel na hoogwater. Het is lastig om dit in wetten en verordeningen vast te leggen, als voorbeeld

noemt hij de discussie over het subsidiariteitsbeginsel bij de Omgevingsvisie. Er zijn andere dingen dan wetten nodig om gedrag van burgers te beïnvloeden.
Gedeputeerde Van Essen wijst erop dat in de verordening veel instructieregels staan, soms met afwijkingsmogelijkheden. Dat is een manier van regelstellen die dit meer uitlokt.
Hij is het eens met de vorige spreker dat het uitnodigen via regels niet erg inspirerend is.
De heer Karatas benadrukt dat de participatie-instrumenten gaan over het overhevelen van publieke taken naar bewoners die wellicht niet de middelen, de kennis, het ambtenarenapparaat en de bevoegdheden hebben om dingen voor elkaar te krijgen. Er moeten goede regels en bevoegdheden komen, waardoor zij een sterkere positie zullen hebben tegenover besturen, die er ook verantwoordelijk voor zijn.

3. Vaststellen agenda
De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

4. Verslag commissie Omgevingsvisie van 15 januari 2020
Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

5. Termijnagenda en lijst moties PS 29-01-2020
De voorzitter wijst op de planning voor 2020, de informatiebijeenkomsten in april en de hoorzittingen in mei. De voorzitter heeft de leden gevraagd dit in de fracties te bespreken zodat ook andere fractieleden aanwezig zijn. Daaruit zal de betrokkenheid van de Staten blijken.

Mevrouw De Man herinnert aan haar vraag in de vorige vergadering over bij welke vergaderingen het mogelijk is om in te spreken.
De voorzitter memoreert dat er in de betreffende vergadering veel te bespreken was. Er was een volle agenda. In principe is het bij elke vergadering mogelijk om in te spreken.

Op de Termijnagenda staat dat er in het eerste kwartaal informatie komt over hoe het instrument kernrandzones wordt toegepast. De heer Hazeleger vraagt wanneer die informatie verwacht wordt.
Gedeputeerde Van Essen deelt mee dat de Staten dit binnen anderhalve maand zullen ontvangen.
Er zijn inmiddels reacties binnengekomen en de heer Westerlaken vraagt of de informatie een reactie is op de binnengekomen reacties of dat het een op zichzelf staande notitie is.
Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat het een feitelijk overzicht is. Op het moment dat GS de ontwerp Omgevingsvisie vaststellen, hebben zij uiteraard kennisgenomen van de reacties op de kernrandzones.

De heer Karatas vraagt naar de regel onder de toezeggingen: ‘Er zal nog worden nagedacht over het sociale aspect in de Omgevingsvisie.’ Hij vraagt wat ermee bedoeld wordt.
Gedeputeerde Van Essen herinnert zich dat de heer Karatas en andere fracties dit onderwerp hebben aangekaart in de vorige commissievergadering als een belangrijk onderwerp. In het verwerken van de reacties op het concept kijken GS hoe dit voldoende geborgd kan worden in de ontwerp Omgevingsvisie en -verordening.

Mevrouw De Man wijst erop dat PS een brief ontvangen hebben met de vraag of zij een informatiesessie over Rijnenburg met stakeholders op prijs stellen. Zij informeert of de gedeputeerde ook ontwikkelaars en eigenaren van het gebied een rol laat spelen in een dergelijke bijeenkomst.
Gedeputeerde Van Essen memoreert dat deze middag in de commissie Milieu en Mobiliteit is afgesproken dat het college contact opneemt met de gemeente Utrecht om te horen of die iets gaat organiseren en of gemeente, provincie en Rijne Energie daarin samen kunnen optrekken. De gedeputeerde zegt toe de suggestie mee te nemen om ook ontwikkelaars hiervoor uit te nodigen.

In de planning staat bij 1 april 2020 Digitaal Stelsel Omgevingswet. De heer Westerlaken merkt op dat dit problematisch is.
Gedeputeerde Van Essen licht toe dat dit een planning is van wanneer over welke onderwerpen met de commissie Omgevingsvisie van gedachten wordt gewisseld.

Het volgende agendapunt gaat over de binnengekomen reacties. Er komt een reactienota. Mevrouw Chidi mist een tussenfase, namelijk wat er gaat gebeuren met de binnengekomen reacties.
Landen die in een reactienota, kunnen de Staten vandaag kennisnemen van de terugkoppelingen of is er een moment waarop de Staten kunnen meepraten over wat in de reactienota wordt opgenomen en op welke manier?
De voorzitter antwoordt dat bij agendapunt 6 de antwoorden op deze vraag aan bod komen.

6. Terugkoppeling reacties op conceptontwerp Omgevingsvisie, - verordening en aanzet planMER
Gedeputeerde Van Essen leidt het agendapunt in.
In de vorige commissievergadering werden de concept ontwerp Omgevingsvisie en -verordening besproken. De commissie heeft hier inhoudelijk haar visie en reacties op gegeven. De fracties die daaraan behoefte hadden hebben één op één met de gedeputeerde gesproken. De gedeputeerde dankt voor alle reacties.
Ook bij gemeenten en andere maatschappelijke organisatie, bijvoorbeeld waterschappen, zijn reacties opgehaald. Er kwamen 55 schriftelijke reacties. Er zijn bijeenkomsten georganiseerd over vijf hoofdthema's: wonen en werken, mobiliteit, natuur en landbouw, energie en bodem en water. Op die manier zijn ook reacties opgehaald. Er is ook een bijeenkomst geweest met alle gemeenten en waterschappen om hen in de gelegenheid te stellen de reacties te delen met GS.
Dit is niet een formeel zienswijzetraject, dat volgt na het ontwerp. Er worden reacties opgehaald op het concept, die worden verwerkt en zo komt er een voldragen concept te liggen.
De Staten hebben een overzicht gekregen van de ontvangen reacties. Het is veel informatie. GS geven op hoofdlijnen aan hoe zij aankijken tegen de reacties. Mevrouw Raijmaekers zal een presentatie geven over de reacties en de wijze waarop GS die mee willen nemen in het ontwerp.
De vorige keer heeft hij toegezegd bij het ontwerp een uitgebreid overzicht toe te zullen voegen van de reacties en de wijze waarop die zijn verwerkt in het ontwerp. Niet iedere reactie afzonderlijk, dat is in het zienswijzetraject voorzien. Momenteel worden ambtelijk en door GS alle reacties verwerkt en er worden keuzes gemaakt in hoe en op welke wijze die landen in het ontwerp. Begin april ontvangen de Staten het overzicht met het ontwerp.
In deze vergadering wordt een overzicht gegeven van de reacties op hoofdlijnen. Met de Staten wordt daarover én over de manier van verwerken gesproken en hun reflectie erop wordt meegenomen.

Mevrouw Chidi scheidt proces en inhoud. Zij merkt op dat een deel van de reacties het proces van de bestuurlijke ronde betreffen, het tot stand komen van de gesprekken en de gesprekken zelf. Zij vraagt hoe die gaan landen. Wordt hiermee ook gewacht tot april?
Gedeputeerde Van Essen wijst erop dat een aantal gemeenten de termijn waarbinnen zij kunnen reageren op het ontwerp wat kort vinden. Zes weken is wel de gebruikelijke termijn. Over het algemeen zal het via een beslissing in het college gaan, vervolgens wordt dit vaak voorgelegd aan de raad. GS hebben aangegeven dat, als het niet mogelijk is voor gemeenten om binnen zes weken de zienswijze voor te leggen aan de raad, het voor GS ook acceptabel is dat binnen zes weken de reactie van het college wordt ontvangen. De eventuele amendementen of moties uit de raad worden dan binnen twee weken doorgegeven.
Mevrouw Chidi vraagt of dit een formele toezegging is aan gemeenten en waar zij die terug kan vinden om eventueel door te geven aan gemeenten.
Gedeputeerde Van Essen laat weten dat dit is gemeld tijdens de sessie met gemeenten van één á twee weken geleden. Op het moment dat GS het formele ontwerp vaststellen en aangeven hoe gemeenten daar formeel op kunnen reageren, zal dit daarbij vermeld worden.

Mevrouw De Man vindt de vergadering van deze avond wat ingewikkeld. De Staten krijgen een terugkoppeling en een samenvatting van de reacties die zijn binnengekomen. Zij mist de ingekomen reacties zelf. Om haar rol als volksvertegenwoordiger goed te kunnen uitvoeren, zou zij de stukken moeten kunnen inzien. Zij wil zelf kunnen staven op welke wijze is teruggekoppeld. Zij heeft de terugkoppeling van de Regio Amersfoort gelezen en daarin staan harde bewoordingen.
Er komt een presentatie van de samenvatting. Het is vervolgens de bedoeling dat de commissieleden reageren op wat voorgelegd wordt. Zij had gehoopt op een meer inhoudelijke reactie van de gedeputeerde, een beschrijving van welke kant het op gaat. Zij vindt het lastig om te reageren, wat verwacht de gedeputeerde van de commissieleden in de vergadering?
Gedeputeerde Van Essen stelt dat de reacties niet geheim zijn en per ommegaande toegestuurd zouden kunnen worden om de Staten zo compleet mogelijk te informeren. Dat is echter niet verstandig. Er moet een zorgvuldig proces doorlopen worden met de belangrijkste bestuurlijke samenwerkingspartners van de provincie, namelijk de gemeenten. De gemeenten en andere partners zijn in de gelegenheid gesteld om vooruitlopend op de formele terinzagelegging en de formele zienswijzeprocedure te reageren op de concepten. Het is dus een informele consultatie, zo is het ook aan de partners gepresenteerd. Er is veel gebruik van gemaakt, soms formeel via het college van B&W, soms via een ambtelijke reactie. Het concept kon hierdoor verbeterd worden. In de communicatie met gemeenten hebben GS nooit aangegeven dat de reacties integraal en breed gedeeld zouden worden. Het is wat ongemakkelijk om de reacties naar de Staten te sturen zonder dat colleges dit met hun raad hebben kunnen delen. De reacties zijn niet altijd vooraf aan de raad voorgelegd. Er komt nog een formele zienswijzeprocedure en hij verwacht dat gemeenten daar zeker gebruik van zullen maken.
Mevrouw De Man kan zich voorstellen dat gemeenten juist graag aan degenen die uiteindelijk het besluit nemen, PS, duidelijk willen maken wat gewijzigd moet worden. Juist in de voorfase van de POVI, waar wijzigingen kunnen worden aangebracht zonder juridische consequenties, waar partijen elkaar kunnen opzoeken en vinden, zou zij het fijn vinden om de stukken te zien. In het kader van de Wob kan zij de stukken opvragen, maar dan ontvangt zij ze pas in 2021. Zij vraagt nadrukkelijk of de Staten, in het kader van de open en goede besluitvorming, de stukken mogen ontvangen.
Gedeputeerde Van Essen merkt op dat reacties zijn ontvangen van gemeenten en van de Regio Foodvalley, Regio Amersfoort en U16. Hij zegt toe dat er ambtelijk contact wordt opgenomen met de Regio's om te vragen of zij ermee akkoord gaan dat de reacties integraal gedeeld worden met de Staten. Als de Staten ook alle andere reacties willen ontvangen, moet dit aangegeven worden bij de indieners en moet worden nagegaan of er geen dingen in staan die beter niet bekend gemaakt kunnen worden in deze fase. Soms worden in reacties specifieke locaties genoemd die nog niet gedeeld zijn met de raad. De gedeputeerde hecht aan een goede bestuurlijke samenwerking met gemeenten.

De heer Hazeleger had ook om alle stukken gevraagd. Hij zou die nog steeds willen ontvangen, eventueel achter de inlog zodat alleen de Statenleden ze kunnen inzien. Hij heeft een paar reacties gelezen en die logen er niet om. Uit de samenvatting van het college komt een iets andere sfeer naar voren. Hij wil de stukken zien om er meer gevoel bij te krijgen en steunt het verzoek van de VVD.

De heer Westerlaken ondersteunt het verzoek van de VVD. Hij begrijpt het pleidooi van de gedeputeerde, maar als het college gaat bepalen wat wel en niet gezien mag worden, is men op de verkeerde weg. Te veel informatie bestaat niet, te weinig wel. Het kan digitaal aangeleverd worden achter de inlog.
Hij wist van de reacties van een aantal organisaties. Toen hij de stukken voor de vergadering las, vond hij die niet terug. Als de Staten op de hoogte zouden zijn van hoe de organisaties gereageerd hebben, had hij de vergadering anders voorbereid. Hij zag het nu als een ter kennisname stuk en niet als een stuk ter bespreking.

Mevrouw Rikkoert kan zich voorstellen dat partijen juist willen dat de reacties bij Statenleden terecht komen. Het lijkt haar goed dat wordt nagegaan welke inzenders hiermee akkoord gaan. Zij verwacht dat veel partijen ermee instemmen.

De heer Van der Steeg ondersteunt het voorstel van de VVD. Het is procedureel juist om, gezien de status van de reacties, bij de inzenders aan te geven dat die gedeeld gaan worden.

Mevrouw Chidi ondersteunt het verzoek van de VVD. Het is zorgvuldig dat de gedeputeerde dit eerst toetst bij de partijen. Er is een aantal argumenten genoemd. Het belangrijkste argument voor D66 is dat het raakt aan de rol van de Statenleden als volksvertegenwoordiger en toezichthouder op GS.

Mevrouw Krijgsman ondersteunt het voorstel in principe. Achter de inlog moet kunnen, maar zij wil de gedeputeerde de ruimte geven om bij gemeenten na te gaan of er bezwaren zijn. Mocht dit zo zijn, dan moet bekeken worden hoe hiermee wordt omgegaan.

De heer Weyers steunt het voorstel om de reactie achter de inlog naar de Statenleden te sturen.

Mevrouw De Jong steunt het voorstel. Zij staat niet achter de manier waarop het voorstel ingebracht werd, zij verschillende reacties gelezen die heel afgewogen waren.

Mevrouw De Man verschilt van mening met gedeputeerde Van Essen. Dit is een openbaar stuk en voor iedereen in te zien is. Burgers willen graag weten wat de gemeente als reactie geeft op het belangrijke document.
Zij herinnert aan haar vraag over het proces van de avond.

Gedeputeerde Van Essen constateert dat een grote meerderheid van de fracties de stukken graag wil ontvangen. Dit wordt geregeld. Aan degenen die de reacties verzonden hebben wordt gemeld dat de Statenleden de stukken graag ontvangen en dat de gedeputeerde het graag hoort als hier bezwaren tegen zijn. De inzenders moeten wel de gelegenheid krijgen om hierop te reageren. Het wordt nog nagegaan of dit achter een inlog moet gebeuren.
Mevrouw De Man vraagt naar het proces in de vergadering van deze avond. De heer Westerlaken ging ervan uit dat de stukken volledig ter kennisname zijn. De gedeputeerde meent dat de stukken dan te weinig aandacht zouden krijgen. Momenteel is er de fase van concept naar ontwerp, waarbij het voorstel nog bij het college ligt. De ambtelijke organisatie bestudeert de reacties en weegt die af. Op basis daarvan weegt het college, dit raakt immers alle portefeuilles, af op welke manier dit landt in het ontwerp. Het is goed om de reacties van de Staten te horen. Het college komt later met het ontwerp, uiteraard zullen daarop ook reacties komen. Die zijn openbaar. Het is aan de Staten hoe dit uiteindelijk wordt verwerkt in de definitief vast te stellen visie en verordening.
Deze fase van concept naar ontwerp is wat ongebruikelijk. Gezien de enorme omvang en importantie van dit Statenvoorstel wordt het op deze manier gedaan.
Volgens mevrouw De Man zit daar ook het pijnpunt. De Staten krijgen een samenvatting die zij niet kunnen toetsen aan de originele stukken, maar zij moeten er wel wat van vinden want de gedeputeerde vraagt of de Staten wat willen meegeven. Op zich is het positief dat de Statenleden in deze fase mogen meepraten, want het is officieel niet aan hen. Voor de VVD is het lastig om een goede inhoudelijke reactie te geven.

De heer Weyers constateert dat er 153 liggende streepjes staan in het voorliggende stuk. Hij zou die graag samengevat zien.
Gedeputeerde Van Essen licht toe dat de samenvatting niet integraal gepresenteerd zal worden. De presentatie zal bestaan uit bundelingen per hoofdthema zoals GS die eruit hebben gehaald.
In reactie op mevrouw De Man antwoordt hij dat het inderdaad de interpretatie is van het college. Daarop hoort het graag de reactie van de Staten.

De voorzitter geeft het woord aan mevrouw Raijmaekers.
Mevrouw Raijmaekers geeft een presentatie over de reacties op het conceptontwerp Omgevingsvisie, - verordening en de aanzet van de planMER.

De voorzitter dankt mevrouw Raijmaekers voor de presentatie en geeft de commissieleden de gelegenheid om te reageren.

De heer Karatas vindt de monitoring en het leren van pilots interessant. Het is een vernieuwend traject. Het is goed om op die manier dingen te blijven volgen en niet te denken dat men al klaar is. Bij de sturingsfilosofie, lokaal wat kan, provinciaal wat moet, lijkt het of altijd de focus gelegd wordt op het eerste deel van de zin. Men moet blijven nadenken over wat provinciaal moet. De provincie is er voor de provinciale belangen.
Als gesproken wordt over groei, gaat het voornamelijk over woningbouw. Er wordt niet gesproken over groei van bijvoorbeeld natuur. Inhoudelijk wil hij dan ook meegeven dat groei ook voor groen zou moeten gelden.
De heer Hazeleger wijst erop dat in de Omgevingsverordening alles wordt dichtgetimmerd. Er wordt niets méér opengezet dan in de oude regelingen. Hij merkt dit op met het oog op de opmerking dat over 'provinciaal wat moet' nagedacht moet blijven worden.
In de Omgevingsvisie staat dat groen moet meegroeien.
De heer Karatas heeft tijdens de presentatie gehoord dat veel dingen zijn geschrapt. Bij het groen voor rood-principe zijn ook dingen geschrapt. Hierdoor blijft de groei en de druk op groen toenemen. Veel organisaties kaarten dit aan, onder meer de NMU. Wellicht dat gemeenten dit ook aankaarten. Provinciaal wat moet: de provincie móét dit als haar belang zien omdat het kwetsbaar is.

Mevrouw Krijgsman merkt op dat onderdelen van de energietransitie bij bijna elk kopje terugkomen, zowel bij de presentatie als in de stukken. Zij zou graag zien dat dit wat gebundeld wordt, dat voor de energietransitie en de RES-sen heel duidelijk gemaakt wordt wat men wel of niet wil. Dit zou onder één kopje moeten staan: energietransitie/RES-sen zijn belangrijk, wat wil de provincie daarmee?
Bij stakeholderbijeenkomsten wordt vaak de vraag gesteld wat wel of niet gedaan wordt en waar wel. Dit moet helder en scherp geformuleerd worden.

Mevrouw Demir wijst erop dat tijdens de presentatie werd gezegd dat van de reacties bepaalde detailvragen uitgesloten worden in de nota en volgens haar ook in de komende stukken. Zij vraagt wat hier de overweging is en aan wat voor detailvragen daarbij gedacht wordt.
In de presentatie komt duidelijk de denklijn van GS naar voren als reactie op de punten. Dit is niet terug te vinden in de presentatie die tevoren ingezien kon worden. Zij zou de presentatie van deze avond graag willen ontvangen om zich ook daarover een mening te kunnen vormen.
De voorzitter meent dat de Statenleden de zojuist gegeven presentatie nog zullen ontvangen.

In de presentatie werd gesproken over omgevingskwaliteit. Mevrouw Rikkoert vindt dat een goede term. Zij vraagt wat het kader is voor omgevingskwaliteit, of dat de zes benoemde punten zijn.
In de vorige vergadering werden meer politieke vragen gesteld. De vragen van haar fractie betroffen de gezonde leefomgeving en het dubbel ruimtegebruik. Zij vraagt hoe die punten terugkomen.

Mevrouw Chidi brengt drie punten naar voren:
- In de presentatie wordt ruimtelijke kwaliteit een paar keer genoemd, daaruit worden uitgangspunten gedestilleerd. Voor haar is onduidelijk of over omgevingskwaliteit of ruimtelijke kwaliteit gesproken wordt. Zij vraagt naar welke uitgangspunten eruit worden gedestilleerd.
- Haar fractie krijgt signalen dat de visie heel helder is en bestuurders en raadleden die toejuichen. Daarbij krijgt zij ook signalen dat de verordening dichtgetimmerd is. Dit wil zij de gedeputeerde meegeven, een deel van de reacties is hierop gebaseerd.

- Zij doet een nadrukkelijk appèl op GS om naast de gemeenten te staan bij de regionale programmering. Het is spannender dan in de presentatie is terug te horen. Het is spannend hoe dit proces gaat verlopen. Het is spannend hoe de provincie zich gaat verhouden tot de regio's.

De heer Westerlaken gaf al aan dat hij moest nadenken over hoe hij zich zou voorbereiden op de vergadering. Hij was blij met de presentatie. Hierin vielen vier dingen op.
- Er wordt gevraagd om meer ruimte voor de landelijke gemeenten om de VAB-problematiek zelf op te mogen lossen.
- Jammer dat het meer de tendens heeft van 'nee, tenzij', men had graag 'ja, mits' gezien.

Deze twee punten hebben veel met elkaar te maken. Hij hoopt dat GS dit ter harte nemen.
- Er wordt niet goed uitgelegd wat moet worden verstaan onder provinciaal belang. Juist vanuit de houding 'ja, mits', het subsidiariteitsbeginsel, meent hij dat het van belang is om dit goed uit te leggen. Anders krijgt men telkens dezelfde discussie.
- Er moet wellicht meer gewerkt worden volgens de handelswijze bij de experimenteerruimte Eiland van Schalkwijk. Er staat nog een experimenteergebied aangegeven, hij meent dat dit de Uithof was. Kan hij constateren dat er meer experimenteergebieden komen of dat er in de hele provincie op eenzelfde wijze gewerkt gaat worden?

Voor zijn verdere opmerkingen over de Omgevingsvisie verwijst hij naar het verslag van de vorige vergadering. Hij neemt aan dat ook de opmerkingen van de Staten in de vorige vergadering integraal worden meegenomen in de verwerking en de vorming van de Omgevingsvisie.

De heer Van der Steeg is geneigd de presentatie voor kennisgeving aan te nemen.
Ook hij verwijst naar zijn bijdrage in de vorige vergadering en hij verwijst alvast naar zijn bijdragen in komende vergaderingen.
Hij vond de inhoudelijke opmerking van de heer Karatas over de groei van natuur interessant.

Mevrouw Broere zou graag het 'ja, mits' meer benadrukt willen zien. Zij bracht dit vaker naar voren.

De heer Hazeleger deelde in de vorige vergadering een compliment uit over de Omgevingsvisie. Ook noemde hij een aantal aandachtspunten. Voor deze vergadering heeft hij met de was-wordt lijst de verordening goed doorgenomen.
- Zijn eerste reactie was dat het principe 'niet nee, tenzij, maar ja, mits' te weinig terugkomt in de verordening. Dit is ook terug te vinden in de hoofdlijnen van de reacties: 'Breng de verordening in overeenstemming met de visie in de geest van de Omgevingswet.' 'Geef meer ruimte aan gemeenten en timmer niet alles dicht.' 'De verordening is te gedetailleerd, de oproep is om gemeenten meer vertrouwen te geven en de verordening meer op samenwerking te richten'. De SGP heeft sinds 2017 deze punten benadrukt.
  Hij noemt enkele voordelen.
  a. Van de was-wordt lijst wordt gezegd dat hij letterlijk is overgenomen uit de PRV. Bij de kernrandzone is dit het geval.
  b. Bij de mobiliteitstoets staat niets in het kader van was-wordt, maar die is flink aangescherpt. Er stond dat men rekening moest houden met de knelpunten. Nu staat er dat knelpunten niet mogen verergeren en zo mogelijk beter moeten worden. B
  c. Bij activiteiten binnen NNN stond eerst: geen significante aantasting van NNN. Nu mogen ontwikkelingen binnen de NNN geen nadelige gevolgen meer hebben. Dat is een flinke aanscherping.

  Hij concludeert dat er weinig is veranderd, er zijn weinig regels geschrapt, de meeste regels worden letterlijk overgenomen uit de oude verordening met een aanscherping hier en daar. Zijn algemene conclusie is dat de Omgevingsverordening niet is in de geest van de Omgevingsvisie. Hij is beleidsneutraal met hier en daar forse aanscherpingen. Hij vindt dit jammer en hoort het terug in de reacties die hij hierover heeft gezien.

- Bij de hoofdlijn-reacties leest hij: 'Toon meer ambitie in natuur, zo krijgt men ook meer draagvlak voor energie en natuur.' Hij vraagt wat hiermee wordt bedoeld.
- Artikel 4.1 van de Omgevingsverordening gaat over verstedelijking. Het amendement van mevrouw De Man in de vorige Statenvergadering ging over wijzigingen in de binnenstedelijke ontwikkeling, de aanscherping van de regels in de Omgevingsverordening. Daarmee moet volgens hem de voorwaarde in artikel 4.1 vervallen.
- De regel over geitenhouderij wordt letterlijk overgenomen. Na het vervolgonderzoek zou er echter een evaluatie komen om te zien of het vermoeden van de GGD gerechtvaardigd is.
- In de PRV was er geen goede overgangsregeling. Dit punt komt later terug. Maar hij wil hier aandacht voor vragen.

Hij sluit zich aan bij de inbreng van de heer Westerlaken.
GroenLinks en PvdD spraken over het meer moeten groeien van groen. In de Omgevingsvisie staat op pagina 102: '2040: in totaal is 3.000 hectare natuur in een groene contour gerealiseerd en toegevoegd aan NNN'. Er komt dus meer natuur.
De heer Karatas wijst erop dat dit ambities zijn. De realisatie vordert niet echt. Vandaar zijn opmerking dat de provincie hier een belangrijke rol in heeft. Er is iets mis met hoe de provincie natuur financiert.
Het woord dichttimmeren wordt vaker genoemd. In een van de bijlagen staat dat van de 600 artikelen uit de huidige verordening men teruggaat naar 330 artikelen. Dat zijn veel minder regels.
Mevrouw Chidi meent dat er in 300 artikelen flink beklemd en beknot kan worden. Het gaat haar om het verschil tussen de geest van de Omgevingsvisie en wat er landt in de Omgevingsverordening.
De heer Hazeleger attendeert erop dat men voor het spreken over realisatie van natuur bij de commissie RGW moet zijn. In deze commissie gaat het over de Omgevingsvisie en daarin staat volgens hem hoe GroenLinks het hebben wil.
Een kleiner aantal regels betekent niet per definitie dat de overheid minder beknellend bezig is. Er is geschrapt in het aantal regels, maar inhoudelijk is het voor gemeenten niet makkelijker geworden om dingen te realiseren. Het zou helpen als de heer Karatas de Omgevingsverordening zou langslopen met de was-wordt lijst ernaast. Dan kan erover gesproken worden in de volgende vergadering.
De heer Karatas vraagt hoe CDA en SGP het afwegingskader woningbouw zien. Als een 'ja, mits' of als een 'nee, tenzij'?
De heer Westerlaken antwoordt dat het CDA het opvat als een 'ja, mits', er is duidelijk aangegeven wat de mitsen en maren zijn. Bij de behandeling van het afwegingskader heeft het CDA aangegeven het finale oordeel te zullen vellen als PS de tekst in de ruimtelijke verordening hebben ontvangen.
De heer Hazeleger adviseert de heer Karatas om terug te kijken naar wat de SGP hierover heeft gezegd in de Statenvergadering. Het is een positieve verandering ten opzichte van de PRV, maar de SGP kijkt hoe het in de praktijk uitpakt. Daar hangt het straks vanaf. De heer Van der Steeg herinnert de heer Hazeleger eraan dat 3.000 hectaren Groene Contour een afzwakking is van de oorspronkelijke EHS opgave. Daarin stond namelijk een opgave van 6000 hectaren. Het Akkoord van Utrecht heeft dat afgezwakt. Van de 3.000 hectaren Groene Contour zijn overigens sinds 2012 slechts ongeveer 80 hectaren aangelegd.

Mevrouw De Man hoort van haar achterban dat de algemene lijn van de visie wordt onderschreven.
- In de presentatie kwam naar voren dat GS kiezen voor het ondervangen van de groei. Dat is een statement dat de VVD kan onderschrijven. Zij ziet dit echter niet terug in de verordening. Dit betreft de werkbaarheid van de regels, wat uitgebreid besproken is bij het afwijkingskader waarbij zij inderdaad een amendement had ingediend om de regel eruit te halen. De regels staan letterlijk in de concept ontwerp POVI en die worden dus aangepast.
- De wens om 10.000 woningen per jaar te realiseren is hard uitgesproken. De VVD is hier blij mee. Maar als men dan kijkt naar de regels, vraagt zij zich af of met deze regels die ambitie gehaald

wordt. Hoe denkt het college hierover? Zij heeft haar vragen bij de werkbaarheid van de regels die voorliggen en die, de SGP gaf het al aan, verzwaard zijn.
- Bij de transformatie van bijvoorbeeld een agrarisch bedrijf naar andere functies, wordt gevraagd om toevoeging van kwaliteit. Gemeenten lopen er tegenaan dat die kwaliteit moeilijk te definiëren is. Zij vraagt of er een ondergrens kan komen, dat geeft houvast.
- Er is een oproep gedaan om keuzes te maken. De PvdA vroeg zojuist wanneer waar wat gebouwd gaat worden in het kader van de RES. Daar wordt geen keuze in gemaakt - er wordt de keuze gemaakt dat het kan. Zij vraagt of dit, in het kader van de samenhang van bepaalde thema's en het geheel, naar voren komt in de ontwerp POVI.

De heer Weyers meent dat het stuk meer hanteerbaar zou moeten worden. De provincie komt in beeld wanneer het zaken betreft die bovengemeentelijk zijn. Misschien kan aangescherpt worden wanneer iets onder de provincie valt, wanneer bijvoorbeeld de omgevingskwaliteit of de uitbouw van natuur een provinciale kwestie wordt. Dit wordt hem niet duidelijk. Wanneer gaat het lokale over in het regionale/provinciale? Er zou voor het provinciale niveau een afwegingskader kunnen komen. Anders komt men op het punt dat de Staten zich gaan gedragen als een opgeschaalde gemeenteraad, waarin alle gemeentelijke kwesties opnieuw worden gedaan. Of het 'nee, mits' of 'ja, tenzij' is maakt niet zoveel uit. Hij zou in het stuk beter terug willen zien wat des provincies is en wat bij de lokale gemeentelijke politiek hoort.

De voorzitter schorst de vergadering.
De voorzitter heropent de vergadering.

Gedeputeerde Van Essen dankt voor de inbreng. Het is inderdaad een wat wonderlijke vergadering: voor een deel wordt over dezelfde stukken gesproken als de vorige keer, voor een deel ook over de ontvangen reacties waar GS duiding aan geven. Hij benoemt de hoofdpunten die de Statenleden naar voren brachten, GS herkennen die ook in de ontvangen reacties.

1. Er zijn verstandige dingen gezegd over de sturingsfilosofie. Voor een deel gaat dit over wat er staat, de visie en de verordening, maar voor een deel over de beleving ervan. Het 'nee, tenzij' en 'ja, mits' kwam naar voren. Dit is voor een deel beleving maar uiteindelijk gaat het om wat op papier staat en hoe ermee gewerkt gaat worden. Wat de sfeer en de manier van werken met de Omgevingsvisie betreft: dit vraagt van de organisatie om over muren heen te kijken om integrale afwegingen te kunnen maken. De sturingsfilosofie begint met het benoemen van provinciale belangen. De heer Weyers vraagt wanneer iets een provinciale kwestie is, GS hebben gemeend dit beschreven te hebben in de visie. Mevrouw De Man zegt terecht dat het accommoderen van de groei de ambitie is van het college. Die groei is breder dan 10.000 woningen per jaar. De groei is ook de 3.000 hectaren die de heren Karatas en Van der Steeg noemen, ook het ruimte geven aan duurzame energie, ook het versnellen van de transitie in mobiliteit. Het is een grote opgave. Dit vraagt voldoende flexibiliteit, ruimte voor maatwerk en het inzetten op concentreren en slimme combinaties. Dit wordt in de verordening gedaan. Het aantal regels is behoorlijk minder geworden en er zijn fundamentele veranderingen:
    a. Er is de mogelijkheid van ontheffing, die kan verleend worden voor bepaalde instructieregels. Er komt een soort plussen en minnen-systematiek. Wanneer een ontwikkeling grote plussen heeft voor een bepaalde provinciale opgave en een beperkte min voor een andere, is het mogelijk om daar onderbouwd via een ontheffing ruimte aan te geven. Dat vraagt een andere manier van werken. Dit is een wezenlijke verandering van werken.
    b. Wonen, de regionale programmering: toen het afwegingskader werd vastgesteld, hebben de Staten geconcludeerd dat dit helderder in de verordening omschreven moet worden en dat in de visie helder omschreven moet worden hoe dit in zijn werk gaat. Het is een fundamenteel andere manier van werken. Het is meer kortcyclisch, er wordt meer samengewerkt met gemeenten.

De ruimte en de flexibiliteit zitten wel degelijk in de Omgevingsvisie en -verordening. Gemeenten willen afwachten hoe dit in de praktijk gaat werken. De provincie moet dit gaan bewijzen. Een aantal regels is overigens verplicht van Rijkswege, sommige zijn aangescherpt. Dit betreft NNN, de heer Hazeleger noemde dit. De provincie heeft veel speelruimte en kiest voor flexibiliteit, voor slimme combinaties. De PvdA vroeg waarom energie op zoveel plaatsen terugkomt. Dat heeft te maken met slimme combinaties, de integrale afweging leidt ertoe dat sommige elementen op meerdere plekken terugkomen.

2. Een punt dat veel naar voren kwam is kwaliteit. Fracties pleitten ervoor om dit goed te definiëren, om duidelijk te zijn in wat onder kwaliteit wordt verstaan. Omgevingskwaliteit gaat over ruimtelijke kwaliteit zoals belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde. In de PRV was dit duidelijk gedefinieerd. In het concept zijn GS wellicht te kort en bondig hierover geweest, dit zal aangevuld worden. Het gaat ook over gezondheid, over milieu. Ook dat wordt verder verduidelijkt. Het is wel zo dat, op het moment dat dit strak omschreven wordt, ervoor uitgekeken moet worden dat de flexibiliteit weer dichtgetimmerd wordt. Wanneer er een ondergrens gedefinieerd wordt qua kwaliteit, kan dit het risico zijn dat de Staten niet willen. Hierin zit een spanningsveld, er moet naar de juiste balans gezocht worden. In veel instructieregels is dit opgenomen. De ervaring is dat soms in de regels meer ruimte zit dan gemeenten vermoeden of benutten. De ruimte moet met elkaar gezocht worden. De ontheffingsmogelijkheid kan dit overigens verder handen en voeten geven.

Door de commissieleden zijn ook meer specifieke punten naar voren gebracht.

3. DENK had vragen over de details. De afspraak is zojuist gemaakt dat de Staten de reacties ontvangen, de fractie kan de vragen dus nalezen. De reacties gaan soms specifiek over het aanpassen van artikelen of het aanpassen van een kaart over bijvoorbeeld weidevogels.
4. In het ontwerp wordt de regionale programmering verder uitgewerkt, dit is toegezegd in de Statenvergadering. In april komen GS met meer informatie over de manier van werken en de aanpak daarbij. Voor het zomerreces komen GS met een Statenvoorstel over de kaders voor de programmering voor 2021. De Staten kunnen voor de zomer hierover besluiten.
5. Het CDA vroeg naar de vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). Hierover zijn van meerdere kanten reacties ontvangen. Dit is intern nog onderwerp van gesprek. Hier zit een spanningsveld, aan de ene kant is er de omgevingskwaliteit, aan de andere kant de vraag of er voldoende flexibiliteit is. Dit is een voorbeeld waarbij de regel in dienst moet staan van het doel. Er moet voldoende duidelijkheid zijn. De reacties, ook vanuit gemeenten, geven aanleiding om goed te kijken naar hoe dit geformuleerd is.
6. Het CDA noemde de twee experimenteerruimten. Er komen er inderdaad meer. Het instrument experimenteerruimte zal duidelijker geformuleerd worden. Gemeenten worden uitgenodigd om hiervoor geschikte gebieden aan te dragen.
7. De SGP noemde specifieke voorbeelden. Het is juist dat het gedeelte over kernrandzones letterlijk is overgenomen. Het is wel zo dat de regionale programmering hierbij is gekomen en daarin zit flexibiliteit. De gewenste ruimte komt hier dus via een andere route.
8. Over de formulering van de mobiliteitstoets wordt nog nagedacht. De formulering is niet zo zeer aangescherpt als wel verbreed.
9. Het Rijk evalueert de geitenhouderijen. De resultaten hiervan worden medio 2020 bekend. GS kunnen hier niet op vooruit lopen. Mochten de resultaten aanleiding zijn om dit tegen het licht te houden, krijgt dit daarna zijn beslag.
10. De Omgevingswet zelf voorziet in een overgangsregeling. De regionale programmering begint niet altijd met lege tabellen, er zijn eerdere afspraken op het gebied van woningbouw en bedrijventerreinen. ‘De zeven bedrijventerreinen’ zullen onderdeel worden van de programmering. Dat is een manier waarop de continuïteit geborgd wordt.

De <u>voorzitter</u> geeft de commissieleden de gelegenheid om te reageren.

De heer <u>Hazeleger</u> herinnert aan de vraag van de VVD over het verstedelijkingsamendement.

Gedeputeerde Van Essen licht toe dat het amendement is op het afwegingskader. Het afwegingskader is een bouwsteen waarover de Staten besloten hebben vóór de visie en de verordening. Het is dus vanzelfsprekend dat het amendement wordt verwerkt in het ontwerp.
De heer Hazeleger wijst erop dat veel gemeenten in de PRV toezeggingen hebben gekregen over te bouwen wijken of woningen. Die zijn niet terug te vinden in de stukken. Kunnen gemeenten ervan op aan dat de toezeggingen in de PRV vaststaan of moet, bijvoorbeeld in de regio, de belangenafweging opnieuw gemaakt worden?

De heer Weyers krijgt graag een duidelijker antwoord op zijn suggestie om beter te verwoorden wat des provincies is. Hij vraagt hoe voorkomen wordt dat iedere bushalte besproken wordt in de Staten. Zijn er andere aspecten, behalve woningbouw en energiestrategie, die zich lenen voor regionaal beleid?

Mevrouw De Man vergat een vraag te stellen. In november vroeg de gedeputeerde aan alle gemeenten om een reactie op de rode contour met kleine aanpassingen die een logischer verloop van de rondingen van een gemeente zouden geven. Zij vraagt of er zicht is op een toezeggingen of dat de aanpassingen grotendeels geweigerd worden. Dit is voor veel gemeenten belangrijk.

De heer Westerlaken merkt op dat zijn zorg over het provinciaal belang, in andere bewoordingen, ook door de heer Weyers naar is voren gebracht. Het uitleggen van provinciaal belang bij allerlei onderdelen leidt wellicht tot een heroverweging, namelijk of het niet een taak van gemeenten is. Wellicht kan een neerlandicus kijken naar alle regels om zo het 'ja, mits'-gevoel, wat de gedeputeerde erin ziet, meer onder de mensen te brengen.

Mevrouw Chidi merkt op dat haar vragen beantwoord zijn. Zij denkt nog na over de beantwoording. Als zij de gedeputeerde hoort praten, denkt zij dat dit is hoe zij het wil zien. Toch geven bestuurders het signaal dat zij dat gevoel niet hebben bij wat in de stukken staat. Zij refereert aan een concreet voorbeeld. Op 7 februari was er een sessie met bestuurders waar een presentatie is gegeven en een mentimeter is gebruikt. Zij informeert naar de presentatie en de mentimeter-score. De bestuurders gaven het signaal dat er te veel licht zit tussen de visie en de verordening.

Mevrouw Rikkoert is blij met de toezegging dat het kader voor de omgevingskwaliteit wordt uitgewerkt.
De ChristenUnie geeft wederom de tip om de kwaliteitsgidsen als uitgangspunt te nemen.

Mevrouw Lejeune meent dat deze avond zinnige vragen worden gesteld en zinnige antwoorden worden gegeven. Het wordt iedere keer een stukje helderder.
Wat opvalt is dat er vaak hetzelfde gezegd en gevraagd wordt, er wordt veel gesproken over dezelfde materie. Het lijkt erop dat men bang is voor wat komen gaat en het niet wordt overzien. Zij meent dat men dit ook niet moet willen. De provincie moet hier niet met de ogen dicht in lopen, maar moet, met het oog op de bijeenkomst van deze ochtend, wel kathedralen durven bouwen.

De heer Karatas memoreert wat DENK in de laatste commissievergadering inbracht. De monitoring, de pilots en het meervoudig ruimtegebruik zijn mogelijkheden voor het oplossen van de integrale opgave die er is. Het zal inspirerend werken, tegelijk kan men al lerende verder met de goede voorbeelden die er zijn. Hij vraagt de gedeputeerde of en op welke manier hier ruimte voor gecreëerd wordt.
De PvdA geeft aan dat er veel over dezelfde onderwerpen wordt gesproken. Dit herkent hij: de sturingsfilosofie, het subsidiariteitsbeginsel, 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Bij de drie bestuurslagen die er zijn, is de provincie voor het Rijk ook decentraal. Dus bij wat van het Rijk richting gemeenten en provincies komt, zou hij de provincie willen uitdagen een standpunt in te nemen over

wat 'provinciaal moet' en niet telkens te spreken over 'lokaal wat kan'. Hij heeft geen antwoord gehad op zijn vraag wat 'provinciaal wat moet' betekent.
Het antwoord op de vraag hoe groen meegroeit blijft niet duidelijk. Hij zou het standpunt van de gedeputeerde hierover willen horen. De focus ligt voornamelijk op woningbouw en dat is ook nodig. Maar hij ziet dit niet hand in hand gaan met de groei van groen.
De heer Westerlaken vraagt of de heer Karatas in feite hetzelfde zegt als hij zojuist. Het provinciaal belang moet beter gedefinieerd worden zodat duidelijk is wat de 'provincie moet' of juist niet moet.
De Karatas meent dat hij hetzelfde bedoelt. Hij trekt het echter naar dat wat van het Rijk komt. Hij wijst op het wetsvoorstel Versterking participatie op decentraal niveau. Het is goed om na te denken over waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn.

De heer Hazeleger memoreert dat er onder de PRV veel beperkingen waren en er weinig mogelijk was voor gemeenten. Dan komt met veel bombarie een Omgevingsvisie en -verordening: het gaat voortaan anders, er komt ruimte voor gemeenten, lokaal wordt gedaan wat lokaal kan. Maar als men de tekst leest, komt die bekend voor want die komt uit oude verordeningen. Spreker vraagt of de gedeputeerde begrijpt waar het gevoel van de gemeenten vandaan komt.
Het maakt wel uit of de term 'nee, tenzij' of 'ja, mits' gebruikt wordt. Het is een verschil in wat men uitstraalt naar degenen met wie men praat. Gemeenten zijn gelijkwaardige overheidspartijen.

Mevrouw De Jong kan instemmen met de hardheidsclausule. Zij vraagt op welke manier en hoe de gedeputeerde de Staten meeneemt in het hanteren van de hardheidsclausule.

Gedeputeerde Van Essen meent dat hij de vraag van de heer Hazeleger over de regionale programmering, de eerdere toezeggingen, heeft toegelicht. De intentie is om dit te laten landen in de regionale programmering. Dit zijn de al ingevulde vakken.
Hij antwoordt bevestigend op de vraag of hij begrijpt waar het gevoel bij gemeenten vandaan komt dat er niet veel verandert in de regels. Het zit ook in de ervaringen van het werken met de provincie de afgelopen twee jaar. Daarom benadrukt hij dat wat op papier staat één ding is, maar hoe men ermee werkt is twee. Hij begrijpt de argwaan bij gemeenten. Die neemt men niet alleen weg door dingen anders op te schrijven, belangrijker is hoe er met dingen gewerkt gaat worden. Er kunnen straks ontheffingen verleend worden, er kan met plussen en minnen gewerkt worden waarbij instructieregels tegen elkaar afgewogen worden. In instructieregels zelf zitten vaak veel mogelijkheden. Er wordt bijvoorbeeld wel gevraagd waarom windmolens alleen maar meer dan 3 megawatt mogen zijn. Maar er staat dat hier gemotiveerd van afgeweken kan worden. Die ruimte is er. Een ander voorbeeld: bij VAB's wordt altijd gezegd 1.000m^2, maar met onderbouwing is minder ook mogelijk. Het is misschien ook de taak van de provincie om die ruimte meer op te zoeken en er helderder over te communiceren.
Daarnaast staan GS ook voor provinciale belangen en zullen zij het niet iedere gemeente altijd naar de zin kunnen maken. Bij regionale programmering zullen gemeenten locaties aandragen waar de provincie niet mee kan instemmen vanuit een regionaal belang, vanuit een regionaal perspectief of vanuit de provinciale verantwoordelijkheid. De provincie moet haar rol pakken om ervoor te zorgen dat de afwegingen tussen de verschillende gemeenten op een goede manier een plek krijgen. Daar moet de provincie haar verantwoordelijkheid in nemen. Dit gebeurt wel in een andere samenwerking dan men gewend is.
FvD, CDA en GroenLinks vragen ook wat provinciaal geregeld moet worden. In de visie staat wat GS provinciale belangen vinden. Hij waarschuwt tegen het weer starten van een discussie over kerntaken, over dat de provincie terug moet naar de kerntaken. Dit past niet in het huidige tijdsgewricht. De overheidslagen hebben elkaar hard nodig bij de verschillende opgaven, maar ieder vanuit de eigen rol. In Den Haag lijkt een reflex te ontstaan om heel specifiek woningbouwlocaties aan te wijzen. Dat past volgens hem niet bij de Omgevingswet en bij de manier van werken. De provincie staat voor het provinciale belang en GS hebben gepoogd in de concept visie duidelijk te maken wat zij als provinciaal belang zien. Er is altijd een grijs gebied, daarom is het goed dat er een

zienswijzentraject komt, dat de Staten hier uiteindelijk over gaan en waar nodig aanpassingen kunnen doorvoeren.
De heer Weyers benadrukt dat voorkomen moet worden dat de provincie op details gaat sturen. Het zijn instructieregels waarbij gemeenten vaak gevraagd wordt om een motivatie. Die casussen komen niet in commissies terug. Dat zou ook niet passen bij de manier van werken van de Omgevingsvisie.
In reactie op de vraag van mevrouw De Man licht de gedeputeerde toe dat iedere aanpassing van de rode contour apart bekeken wordt. Als er al ruimtelijke plannen zijn, worden die uiteraard betrokken bij de afwegingen. Waar het opportuun is, wordt de rode contour al aangepast. Hij kan niet stellen dat alle aanpassingen overgenomen worden.
Mevrouw De Man hoeft geen reactie per geval. De kaarten die voorliggen scheppen onduidelijkheid. Zij hoopt dat, als de kaarten op DSO-niveau inzichtelijk zijn, ze goed raadpleegbaar zijn voor gemeenten. De verschillen moesten nu gezocht worden.
Gedeputeerde Van Essen is er zeker van dat DSO op dit punt gaat helpen. Het wordt leesbaarder en preciezer. De doorgevoerde aanpassingen worden teruggekoppeld naar de betreffende gemeente.
Het CDA vroeg om een neerlandicus te laten kijken naar de regels om het 'ja, mits'-gevoel meer naar voren te laten komen. Volgens de gedeputeerde heeft de regel een sterk juridische kant en kan het helpen als in de toelichting duidelijk gemaakt wordt wat de interpretatie is, welke manier van werken wordt voorzien. De verordening is een niet een aangenaam boekwerk om te lezen. Hij vreest dat er geen tijd is om hier een neerlandicus naar te laten kijken maar zegt toe dat de regels nogmaals tegen het licht gehouden worden, ook naar aanleiding van de ontvangen reacties. Aangedragen formuleringen en suggesties worden allemaal doorgenomen en op basis daarvan worden aanpassingen gemaakt.
De heer Westerlaken wijst erop dat er een bureau is dat de medewerkers van GS goed kan helpen bij het schrijven van leesbaar Nederlands.

De ChristenUnie wijst op de kwaliteitsgidsen. Gedeputeerde Van Essen stelt dat die een inspiratiebron zijn en blijven, maar dat het goed is om te beseffen dat de gidsen over landschappelijke kwaliteit gaan en dat is maar een deel van omgevingskwaliteit. Ze dienen als inspiratiebron in de PRS/PRV en zullen ook voor het voetlicht worden gebracht in de Omgevingsvisie en -verordening.
GroenLinks vraagt om voldoende aandacht voor monitoring. Dit past in de aanpak van de Omgevingsvisie en zal daarin een belangrijke plek krijgen omdat het de provincie in staat stelt om, misschien meer kortcyclisch dan men gewend is, dingen tegen het licht te houden, aan te passen en te kijken of de doelen gehaald gaan worden. Op het gebied van woningbouw is men bezig om de data beter op orde te krijgen. Dit gesprek is ook gevoerd op het gebied van energie, de Staten willen daar ook meer zicht krijgen op hoever men is, of de doelen gehaald worden. Het is een belangrijke manier om te kijken of de provincie op koers ligt.
De heer Karatas refereerde met zijn opmerking aan de presentatie. Met monitoring kan men dingen volgen, maar het kan ook kwalitatief gebruikt worden en mooie, creatieve voorbeelden in de provincie aandacht geven ter inspiratie voor waar de provincie nog naar zoekt: integraliteit en meervoudig ruimtegebruik.
Gedeputeerde Van Essen begrijpt dat hij aandacht vraagt voor innovatie, voor verbeelding, voor ontwerpend onderzoeken. Men moet niet alleen blijven hangen in regels en propgramma's maar met name kijken naar hoe meer out of the box gedacht kan worden. Er zijn programma's op dat vlak, het Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving is een goed voorbeeld. Er wordt bekeken hoe, in vervolg op dat programma, aangehaakt kan worden bij die manier van werken bij de Omgevingsvisie. Het moet een logisch verband van verschillende programma's worden. Een aantal maanden geleden vroeg de VVD hoe alle programma's samenhangen. Het is belangrijk dat innovatie wordt uitgelokt, maar dat moet niet in vier programma's naast elkaar worden gedaan. Dit wordt bekeken, de Omgevingswet is een mooie aanleiding om dit invulling te geven.

De heer Karatas meent dat er al goede voorbeelden zijn. Er gebeurt al veel in de provincie, met circulair bouwen en dergelijke. Hij zag laatst op een sportpark de eerste circulaire kleedkamer in Europa. Hij roept op om de voorbeelden eruit te lichten.
Gedeputeerde Van Essen meent dat dit betekent dat GS en PS naar buiten moeten, de voorbeelden moeten opzoeken en delen, de verbinding moeten zoeken en zich moeten laten inspireren. Er kunnen filmpjes gemaakt worden of artikelen geschreven worden. In het kader van de coalitieonderhandelingen zijn veel mensen het Provinciehuis binnengehaald om op die manier de verbinding te zoeken. Het plan is om dit later in 2020 weer te doen. Dit is cruciaal en past bij de andere manier van werken. Uiteindelijk zal de provincie beoordeeld worden op hoe gemeenten en anderen het in de praktijk ervaren.
Desgevraagd licht de gedeputeerde toe dat de hardheidsclausule een noodrem is die het college kan toepassen. Een noodrem wordt alleen gebruikt als het echt nodig is en moet goed gemotiveerd worden. Wanneer dit gebeurt, zullen de Staten hierover goed gemotiveerd geïnformeerd worden.

Mevrouw Chidi herinnert aan de vraag over het toezenden van de presentatie en de mentimeter-scores.
Het is gedeputeerde Van Essen niet bekend of de mentimeter-scores te achterhalen zijn. Ze waren meer als opwarmer bedoeld. De presentaties kunnen gedeeld worden.
De heer Hazeleger vroeg of de gedeputeerde begrijpt waar het sentiment van gemeenten vandaan komt. Hij begrijpt dit goed en heeft dit ook ervaren bij de sessie. Er zijn echter ook sessies geweest met stakeholders en belangenorganisaties die meenden dat het wel wat scherper mocht. Er is ook gezegd dat GS voldoende specifiek moeten zijn in de omgevingskwaliteit. Het is de rol van GS om een balans te vinden. Als gemeenten de verordening alleen maar zouden toejuichen, moet men er een beetje aan twijfelen of het goed gedaan is. Hij neemt de kritiek ter harte en zal zoeken naar manieren om hier recht aan te doen.

De voorzitter rondt de bespreking van dit agendapunt af.
Voortaan wordt door de commissie Omgevingsvisie ‘s ochtends vergaderd. De volgende vergadering zal zijn op 1 april. Dan staat onder meer een informatiesessie over de regionale programmering wonen en werken op het programma.

GS hebben aantal toezeggingen gedaan. Op voorstel van de voorzitter wordt besloten dat de commissie geïnformeerd zal worden over de voortgang op die punten.

7. Ter informatie
71. Was-wordt lijst verordening
7.2 Beantwoording technische vragen concept ontwerp Omgevingsvisie

8. Sluiting
De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun inzet.
Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering.